

Threats of the PKK against the security Islamic Republic of Iran (2015 to 2025)

Rashid Recabian¹, Mehdi Padervand², Fatemeh Zareei³

¹ Associate Professor, Faculty of Law and Political Science, Ayatollah Boroujerdi University, Boroujerd, Iran (**Corresponding author**), ra.recabian@abru.ac.ir

² Master's degree, Department of International Relations, University of Guilan, Rasht, Iran. padervand.mahdi@gmail.com

³ Master's degree, Department of International Relations, University of Guilan, Rasht, Iran. Fatemeh.zareei1371@gmail.com

Abstract

Today, drug trafficking has become a vital financial source for terrorist groups in Central Asia and the Middle East, including the PKK group. This phenomenon, known as "narcoterrorism," by strengthening the economic foundation of these groups, has created deep security threats for transit route countries, especially those that are in conflict with these groups. The Islamic Republic of Iran, due to its sensitive geopolitical position (connecting Central Asia to West Asia), possessing a Kurdish population, and long-standing conflict with branches such as PJAK, is exposed to these threats. In this regard, the aim of the present research is to investigate the narcoterrorism threats of the PKK against Iran's security in the period 2015-2025. The main research question is: What threats has PKK narcoterrorism created for the Islamic Republic of Iran? This study was conducted using a descriptive-analytical method and the theoretical framework of the Copenhagen School (with a focus on securitization and multi-faceted threats), and data were collected through documentary study (books and articles). The findings and results of the research indicate that the PKK, through branches such as PJAK, has created significant security (military and border), political (weakening sovereignty by inciting separatism), economic (destruction of infrastructure and expansion of the informal economy related to drugs), and social-psychological (cultural infiltration and instilling insecurity) threats against Iran. The narcoterrorism of the PKK group and branches such as PJAK, by combining drug trafficking and violent activities, has created a multi-dimensional and sustainable threat to the national security, territorial integrity, and socio-economic stability of the Islamic Republic of Iran during the studied decade (2015-2025). Combating this phenomenon requires a comprehensive, cross-border approach based on regional and international cooperation.

Keywords: PKK Group, Terrorism, Separatism, Iran, Narcoterrorism, Narcotics, Security.

Cite this article: Cite: Recabian, R., Padrvand, M. & Zareei, F. (2025). Threats of the PKK against the security Islamic Republic of Iran (2015 to 2025). *Iranian Political Research*, 12(3), p. 77-96.

Received: 2025/05/14 ; **Received in revised form:** 2025/07/04 ; **Accepted:** 2025/08/04 ; **Published online:** 2025/10/12

Article type: Research Article

Publisher: Qom Islamic Azad University

©2025/authors retain the copyright and full publishing rights

تهدیدهای پ.ک.ک. علیه امنیت جمهوری اسلامی ایران (۲۰۱۵-۲۰۲۵)

رشید رکابیان^۱، مهدی پادروند^۲، فاطمه زارعی^۳

^۱ دانشجویار، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه آیت‌الله بروجردی، بروجرد، ایران (نویسنده مسئول).

ra.recabian@abru.ac.ir

^۲ کارشناسی ارشد، گروه روابط بین‌الملل، دانشگاه گیلان، رشت، ایران. padervand.mahdi@gmail.com

^۳ کارشناسی ارشد، گروه روابط بین‌الملل، دانشگاه گیلان، رشت، ایران. Fatemeh.zareei1371@gmail.com

چکیده

امروزه قاچاق مواد مخدر به منبع مالی حیاتی برای گروه‌های تروریستی در آسیای مرکزی و خاورمیانه، از جمله گروه پ.ک.ک. تبدیل شده است. این پدیده که تحت عنوان «نارکوتروریسم» شناخته می‌شود، با تقویت بنیه اقتصادی این گروه‌ها، تهدیدات امنیتی عمیقی برای کشورهای مسیر ترانزیت، به ویژه آن‌هایی که در تعارض با این گروه‌ها هستند، ایجاد کرده است. جمهوری اسلامی ایران به دلیل موقعیت ژئوپلیتیکی حساس (اتصال‌دهنده آسیای مرکزی به غرب آسیا)، داشتن جمعیت‌گرد و درگیری دیرینه با شاخه‌هایی مانند پژاک، در معرض این تهدیدات قرار دارد. در این راستا، هدف پژوهش حاضر، بررسی تهدیدات نارکوتروریسم پ.ک.ک. علیه امنیت ایران در بازه زمانی ۲۰۱۵-۲۰۲۵ است. سوال اصلی تحقیق این است که: نارکوتروریسم پ.ک.ک. چه تهدیدهایی برای جمهوری اسلامی ایران ایجاد کرده است؟ این مطالعه به روش توصیفی-تحلیلی و با چارچوب نظری مکتب کپنهاگ (با تمرکز بر امنیت‌سازی و تهدیدات چندوجهی) انجام شده و داده‌ها از طریق مطالعه اسنادی (کتاب و مقالات) گردآوری شده‌اند. یافته‌ها و نتایج تحقیق نشان می‌دهد که پ.ک.ک. از طریق شاخه‌هایی مانند پژاک، تهدیدات امنیتی (نظامی و مرزی)، سیاسی (تضعیف حاکمیت با تحریک تجزیه‌طلبی)، اقتصادی (تخریب زیرساخت‌ها و گسترش اقتصاد غیررسمی مرتبط با مواد مخدر) و اجتماعی-روانی (نفوذ فرهنگی و القای ناامنی) قابل توجهی علیه ایران ایجاد کرده است. نارکوتروریسم گروه پ.ک.ک. و شاخه‌هایی چون پژاک، با تلفیق قاچاق مواد مخدر و فعالیت‌های خشونت‌آمیز، طی دهه مورد مطالعه (۲۰۱۵-۲۰۲۵) تهدیدی چندبعدی و پایدار برای امنیت ملی، تمامیت ارضی و ثبات اجتماعی-اقتصادی جمهوری اسلامی ایران ایجاد کرده است. مقابله با این پدیده مستلزم رویکردی جامع، فرامرزی و مبتنی بر همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی است.

کلیدواژه‌ها: گروه پ.ک.ک.، تروریسم، تجزیه‌طلبی، ایران، نارکوتروریسم، مواد مخدر، امنیت.

استناد به این مقاله: رکابیان، رشید؛ پادروند، مهدی؛ زارعی، فاطمه (۱۴۰۴). تهدیدهای پ.ک.ک. علیه امنیت جمهوری اسلامی ایران

(۲۰۱۵-۲۰۲۵). *سیاست‌پژوهی ایرانی*، ۱۲(۳)، ص ۷۷-۹۶.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۲۴؛ تاریخ اصلاح: ۱۴۰۴/۰۴/۱۳؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۵/۱۳؛ تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۴/۰۷/۲۰

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم

نوع مقاله: پژوهشی

©۱۴۰۴ / نویسندگان دارنده حق مؤلف مقاله خود بدون محدودیت هستند.

۱. مقدمه

نارکو تروریسم^۱ و اقدامات تروریستی معرفی شده که از سوی سوداگران مواد مخدر به کار گرفته می شود، اولین بار از سوی رئیس جمهور اسبق پرو در سال ۱۹۸۳ میلادی برای توصیف حملات تروریست گونه علیه پلیس مبارزه با مواد مخدر این کشور به کار برده شد. نارکو تروریسم برای توصیف حملات سوداگران مواد مخدر برای تأثیرگذاری بر سیاست های دولت و عدم اجرای قانون به واسطه تهدیدات منظم و استفاده از خشونت به کار گرفته می شود. این مسئله در آسیای مرکزی به نحو چشمگیری در حال توسعه است و آسیای مرکزی و کشورهای نظیر ایران را حساس کرده است؛ زیرا منطقه هلال طلایی جنوب آسیا شامل افغانستان، ایران و پاکستان، یک سایت اصلی جهانی برای تولید و توزیع تریاک است. طی چند دهه گذشته، جنگ و تروریسم^۲ باعث شده است که جابه جایی تجارت فعال هروئین در سراسر منطقه تسهیل شود. این موضوع، مورد توجه بسیاری از گروه های تروریستی در غرب آسیا و حتی آسیای مرکزی، نظیر پ.ک.ک. قرار گرفته و روند تجهیز انشعاب های خود را سریع تر کرده اند (Farooq & et al., 2017, p. 1-9). این گروه تروریستی، بعد از کودتایی که در سال ۱۹۸۴ در ترکیه به منظور قبضه کردن قدرت صورت گرفت، ایجاد شد و به علت عدم توجه دولتمردان ترکیه به مردم گُردزبان، به منظور احقاق حقوق خود در این کشور، تنش هایی با دولت مرکزی ایجاد کرد. لذا، با سرکوب همراه با خشونت نیروی نظامی آنکارا در آن زمان، و بسته شدن راه های دموکراسی،^۳ گروه مذکور اقدام به عملیات های مسلحانه^۴ علیه نیروهای نظامی ترکیه کرد که این روند، تا به امروز ادامه داشته است. بنابراین، با توجه به ایدئولوژی ای^۵ که داشت، درصدد ایجاد یک کشور مستقل گُردی در شمال ترکیه و الحاق سایر مناطق گُردنشین عراق و ایران و همچنین، سوریه به خود بود. لذا، به منظور رسیدن به این هدف تلاش کرد که در بین گُردزبانان ترکیه مقبول شده و حتی مردم سایر کشورها نظیر ایران و عراق را به عضویت خود دریاورد؛ تا قدرت مانور نظامی^۶ این گروه بالا برود (Davis & et al., 2012, p. 99-118). اما میزان هزینه هایی که برای جذب این افراد و متعهد کردن آنها به اهداف گروه پ.ک.ک. و شاخه نظامی آن در ایران - یعنی پژاک - لازم بود و همچنین، هزینه هایی که برای امرار و معاش لازم است، باعث شد که نخبگان گروه

1. Narco terrorism
2. Terrorism
3. Closing the way to democracy
4. Armed operations
5. Ideology
6. Military maneuvering power

مذکور درصدد باشند که یک راهکار و راهبرد^۱ برای خود اتخاذ کنند. بنابراین، با توجه به درآمد بالایی که سایر گروه‌های تروریستی از ترانزیت مواد مخدر^۲ کسب کرده بودند، این گروه نیز به این سمت سوق پیدا کرده و هزینه‌های لازم را از این طریق تأمین می‌کند (Briefing Daily, 2022, p. 11-15). تأمین هزینه از طریق قاچاق مواد مخدر و اقدامات تروریستی، یکی از مهم‌ترین راهبردهایی است که رهبران این گروه تلاش دارند به منظور رسیدن به اهداف نظامی و امنیتی - سیاسی خود، به آن دست یابند. این پژوهش به روش توصیفی - تحلیلی درصدد بررسی رویکرد سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در قبال نارکو تروریسم پ.ک.ک. انجام شده و اطلاعات لازم را از کتب و مقالات جمع‌آوری کرده است. به همین منظور، سؤال اصلی این است که: «نارکو تروریسم پ.ک.ک. چه تهدیدهایی برای جمهوری اسلامی ایران داشته است؟». فرضیه پژوهش که با استفاده از چارچوب نظری مکتب کپنهاگ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است، بیان می‌دارد که پ.ک.ک. با ایجاد زیرشاخه‌هایی نظیر پژاک، تهدیدهای امنیتی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی - روانی قابل توجهی برای جمهوری اسلامی ایران داشته است.

۲. پیشینه تحقیق

توپال مصطفی^۳ (۲۰۲۴) در پژوهشی با عنوان «جنگجویان زن در جنبش ملی گُرد: دگرگون کردن سیاست جنسیتی و PKK»، به دیدگاهی که پ.ک.ک. به زنان برای استفاده ابزاری از آنها دارد، اشاره کرده است.

خدری و محسن (۲۰۲۳) نیز در پژوهشی با عنوان «زنان گُرد در ترکیه: و سوءاستفاده از زنان توسط گروه‌های پ.ک.ک. و پژاک»، به سوءاستفاده نیروهای پژاک و پ.ک.ک. از زنان اشاره شده است.

آلتونتاش^۴ (۲۰۲۲) در تحقیقی با عنوان «رویکرد حزب چپ سوئد به تروریست بودن حزب تروریستی پ.ک.ک.» به رویکرد کشورهای اروپایی و سوئد به نارکو تروریسم بودن حزب پ.ک.ک. اشاره شده و در یافته‌های خود، رویکرد مدیریتی و راهبرد کشورهای اروپایی را برای کاهش نفوذ این حزب تروریستی از طریق کارتل‌های قاچاق مواد مخدر، مورد بررسی قرار داده است.

جیمز (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان «حزبی برای زندگی آزاد در کردستان: بال ایرانی پ.ک.ک.

1. Strategy
2. Drug transit
3. Kamal tuopal Mustafa
4. Altuntash

قدرت خواهد گرفت»، پژاک را عضو جداناپذیر پ.ک.ک. می‌داند که این گروه تروریستی به رهبری اوجلان، آن را برای توسعه نفوذ خود در ایران و کل منطقه ایجاد کرده است؛ اما به نازکو تروریسم بودن این گروه تروریستی اشاره‌ای نداشته است. پژوهش مذکور هرچند ابعاد امنیتی، سیاسی و همچنین، اقتصادی و اجتماعی تهدیدهای این گروه تروریستی برای جمهوری اسلامی ایران را مورد بررسی قرار داده، اما وجه اشتراک آن با قاچاق مواد مخدر در این کار کمتر مورد بررسی قرار گرفته که هدف پژوهش فعلی می‌باشد.

۳. چارچوب نظری (مطالعات امنیتی)

اندیشیدن به امنیت و معضلات امنیتی به پیدایش مکاتب مختلف امنیتی منجر شده است. هر یک از این مکاتب، بر پایه مبانی فلسفی و رویکردهای تحلیلی متمایز خود، به مفهوم‌پردازی و تبیین ابعاد گوناگون چارچوب مفهومی امنیت اقدام نموده‌اند؛ که حاصل آن، مجموعه‌ای از ایده‌ها، روش‌ها و مطالعات موردی است که به «مطالعات امنیتی»^۱ مشهور شده است. داوری در این باره که کدام مکتب، فارغ از نگرش مؤسسان و طرفداران، بر دیگری برتری دارد، آسان نیست. پیچیدگی و چندلایه بودن و تنوع عوامل مؤثر در ایجاد پایداری، زوال و یا نابودی امنیت باعث شده است که هیچ‌یک از مکاتب موجود به‌رغم توان ادعایی، نتوانند همه زوایای موضوع را بررسی کنند و نویدبخش وضعیتی رضایت‌بخش باشند. ناتوانی در تبیین تمامی وجوه امنیت، همواره عرصه را برای ظهور نظریات و مکاتب جدید باز گذاشته است؛ که در نقد نظریات و مکاتب موجود و تلاش نظری و عملی برای بازنمایی وجوه مورد نظر برای خود هویت‌سازی کرده‌اند (قیصری، ۱۳۹۳، ص ۲۸). بر این اساس، یکی از برجسته‌ترین مکاتب که با ارائه تعریف چندبعدی از امنیت، جایگاه مهمی در مطالعات امنیتی به‌دست آورد، مکتب کپنهاک^۲ است. این مکتب با توجه به اینکه بر مطالعات امنیتی استوار است، از اولین رهیافت‌هایی می‌باشد که به دنبال پایه‌گذاری جایگاهی مستقل برای مطالعات امنیتی است. یکی از مهم‌ترین چارچوب‌هایی که از جانب مکتب کپنهاک برای بررسی دقیق‌تر مطالعات امنیتی در سطح منطقه‌ای مطرح شده است، «نظریه مجموعه امنیتی منطقه‌ای»^۳ است که توسط باری بوزان^۴ در کتاب «مردم، دولت‌ها و هراس»^۵ ارائه شد (طاهری و سیفی، ۱۳۹۳،

1. Security Studies

2. Copenhagen School

3. Regional Security Security Complex

4. Barry Buzan

5. People, States and Fear

ص ۱۳۴). باری بوزان در این کتاب، امنیت اجتماعی را یکی از مهم‌ترین ابعاد پنج‌گانه امنیت معرفی کرده است. به این معنا که امنیت اجتماعی در کنار سایر ابعاد امنیت از جمله امنیت اقتصادی، سیاسی و زیست‌محیطی و همچنین، نظامی، دارای اهمیت ویژه‌ای می‌باشد. در کتاب «مردم، دولت‌ها و هراس»، باری بوزان اشاره می‌کند که امنیت اجتماعی و اقتصادی، مستقل از امنیت دولت نمی‌باشد (Buzan & Waever, 1997, p. 43-46). اما منظور از امنیت اجتماعی از دیدگاه باری بوزان، به معنای این نیست که می‌توان هر گروه اجتماعی را جامعه نامید. در دیدگاه باری بوزان، امنیت اجتماعی اصطلاحی است که ناظر بر کل جامعه می‌باشد؛ نه امنیت گروه خاصی در یک جامعه (بوزان، ۱۳۷۸، ص ۱۵۰-۱۴۸). جدا از مطالب فوق، باید به تعریف امنیت مجموعه امنیتی از دیدگاه بوزان پرداخت. لذا، متداول‌ترین تعریف ارائه‌شده از دیدگاه بوزان بدین‌گونه است که مجموعه امنیتی عبارت است از: «گروهی از دولت‌ها که نگرانی‌های اصلی امنیتی آنها تا اندازه‌ای به هم گره خورده که امنیت ملی آنها را به صورت منطقی نمی‌توان جدا از یکدیگر مورد توجه قرار داد». مجموعه‌های امنیتی را الگوهای پایدار دوستی و دشمنی تعریف می‌کنند. متغیرهای تاریخی مانند دشمنی‌های پایدار یا قرار گرفتن در یک حوزه تمدنی دارای فرهنگ مشترک، ویژگی خاص یک مجموعه امنیتی منطقه‌ای را تحت تأثیر قرار می‌دهد. شکل‌گیری مجموعه‌های امنیتی منطقه‌ای، ناشی از تعامل میان ساختار آنارشیک^۱ و پیامدهای آن بر توازن قوا^۲ و نیز ناشی از فشار نزدیکی جغرافیایی است (بوزان و ویور، ۱۳۸۸، ص ۵۵-۵۶). نظریه مجموعه امنیت منطقه‌ای، نظریه‌ای روش‌شناسانه با سطح تحلیل منطقه‌ای برای تجزیه و تحلیل مسائل امنیت بین‌الملل است. این روش - نظریه به علت انتخاب سطح تحلیل به عنوان مبنای خود، نظریه محیط‌شناسی امنیتی^۳ نیز محسوب می‌شود. تقسیم جهان به مجموعه‌های امنیتی منطقه‌ای مشتمل و مرتبط با یکدیگر، موجب می‌شود تا نظریه مجموعه امنیت منطقه‌ای، چهار سطح تحلیل متفاوت منطقه‌ای را به یکدیگر پیوند دهد و در هر سطح مشخص نماید که چه چیزی باید برای تحلیل، مبنا قرار گیرد. در تراز داخلی، یعنی در درون دولت-کشورهای منطقه‌ای،^۴ آسیب‌پذیری آنها معیار اصلی است. تراز بعدی، روابط دولت‌های منطقه با یکدیگر است. تراز سوم، تعامل یک مجموعه امنیتی با مجموعه‌های امنیتی همسایه بوده و در نهایت، تراز قدرت‌های جهانی و نقش آنها در مجموعه امنیتی منطقه‌ای مورد توجه است (عبداله‌خانی، ۱۳۸۹، ص ۲۷۹).

1. Anarchic Structure
2. Balance of Power
3. The theory of Security Environment
4. State-Regional States

اما بعد از ارائه مهم‌ترین متغیرهای مورد تحلیل در نظریه مجموعه امنیتی، باید به ساختارهای بنیادین این مجموعه امنیتی نیز توجه کرد. ساختار بنیادین یک مجموعه امنیتی شامل چهار متغیر است که آن را از همسایگان خود جدا می‌کند: ساختار آنارشیک؛ به این معنا که مجموعه امنیتی منطقه‌ای باید از دو یا چند واحد خودمختار تشکیل شده باشند. قطب، که پوشش‌دهنده توزیع قدرت در میان واحدها است؛ و ساخت اجتماعی، که شامل الگوی دوستی و دشمنی میان واحدها است (سازمند و جوکار، ۱۳۹۵، ص ۱۵۵). در مجموع، باید گفت ایده اصلی این نظریه آن است که چون انتقال تهدیدها در فواصل کوتاه‌تر، به مراتب راحت‌تر از انتقال آن در فواصل طولانی‌تر است؛ وابستگی متقابل امنیتی به شکل طبیعی به الگوی دسته‌بندی‌های منطقه‌ای مجموعه‌های امنیتی تبدیل می‌شود.

از طرفی، نظریه مجموعه امنیتی با توجه به رهیافتی نوین در مطالعات امنیتی و تلاش برای خارج شدن از دایره تنگ نظامی به نقطه نظرات کسانی که امنیت را تک‌بعدی و در ابعاد نظامی می‌دانستند، نقد وارد ساخته و امنیت فراگیر^۱ و چندبعدی را معرفی می‌نماید. باری بوزان با تلاشی مضاعف، امنیت تک‌بعدی^۲ را زیر سؤال برده و آن را به پنج بخش نظامی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی گسترش داده است (Buzan & Waver, 1997, p. 241). چراکه بعد از جنگ جهانی دوم، امنیت در ابعاد مختلف، توسط گروه‌ها و احزاب دولتی و غیردولتی با مشکلات عدیده‌ای مواجه شده است. این مسئله، مورد توجه باری بوزان و ویور قرار گرفته است و آن را مورد بررسی قرار داده تا سیاست خارجی کشورهای مختلف در این راستا با مبانی نظری جدیدی تجزیه و تحلیل شود. بوزان معتقد است که دولت دیگر تنها مرجع امنیت نیست؛ بلکه افراد، گروه‌های فراملی، سازمان‌های غیردولتی فراملی و فروملی، رسانه و تروریسم، همگی در وجوه امنیت مرجع هستند. در خصوص چندبعدی بودن امنیت، او بر این باور است که بایستی تأثیر فرهنگ، محیط‌زیست، تمدن و از همه مهم‌تر، مذهب را فهمید. باری بوزان در خصوص امنیت معتقد است که بایستی امنیت را برابر با رهایی از تهدید تعریف نمود و از نظر وی، امنیت در نبود مسئله‌ای به نام تهدید درک می‌شود. این تعریف باری بوزان به تعریف امنیت در دوران جنگ سرد، که تک‌بعدی و مورگنتا^۳یی بود نزدیک است. ولی خود بوزان نیز، امنیت را پس از جنگ سرد، دیگر در نبود تهدید سنتی تعریف نمی‌کند. وی می‌گوید: «امنیت را باید چندبعدی نگریم که ابعادی مانند مهاجرت، سازمان‌های جنایی

1. Comprehensive security
2. One dimensional security
3. Morgenta

فراملی و فروملی^۱، محیط‌زیست و رفاه اقتصادی را شامل می‌شود». از نظر بوزان، دولت دیگر تنها مرجع امنیت محسوب نمی‌شود؛ افراد، گروه‌های فراملی، سازمان‌های غیردولتی فراملی و فروملی رسانه‌ها و تروریسم، همگی در وجوه امنیت مرجع هستند (Buzan, 2000, p. 13-22). این نوشتار، با اتکاء به رهیافت نوین «مکتب کپنهاگ» در مطالعات امنیتی و با بهره‌گیری از دیدگاه‌های نظریه‌پردازان شاخص آن، باری بوزان و اولی ویور، شکل گرفته است. هدف اصلی این مکتب، عبور از نگرش تک‌بعدی و نظامی محور به امنیت و طرح مفهومی چندبعدی و جامع از آن، در پاسخ به ماهیت پیچیده و متنوع تهدیدات در عصر حاضر است. بنابراین، رویکرد تخصصی این مکتب در تحلیل چندبعدی امنیت، می‌تواند به‌عنوان الگویی مؤثر برای بررسی مسائل امنیتی در کشورهایی مانند جمهوری اسلامی ایران به کار رود. ایران سال‌هاست با گروه‌های تروریستی و تجزیه‌طلبی مانند پژاک و سپاه ملی کردستان (به‌عنوان انشعابات پ.ک.ک.) درگیر درگیری‌های نظامی و امنیتی بوده است. این گروه‌ها در مناطق مرزی، با بهره‌گیری از قاچاق مواد مخدر، درصدد تحقق اهداف سیاسی، اقتصادی و انجام ترورهای سازمان‌یافته هستند.

۴. یافته‌های تحقیق

یافته‌های تحقیق به مهم‌ترین تهدیدهای نارکوتروریسم پ.ک.ک. علیه جمهوری اسلامی ایران می‌پردازد.

۴-۱. تهدیدهای نارکوتروریسم پ.ک.ک.

ایران که در تاریخ معاصر میزبان نخستین دولت خودمختار کرد، هرچند با عمری کوتاه بوده و در اثنای انقلاب نیز کنترل خود بر شهرهای بسیاری را به گروه‌های کردی واگذار کرده؛ توانسته در سایه فضای امنیتی ناشی از جنگ عراق، کنترل خود بر این مناطق را شدت ببخشد. با سپری شدن سال‌های آغازین جنگ، ایران از سویی به سیاست حمایت از کردهای عراق، مانند دوره شاه، بازگشت و از سویی، تحول معضل کردی در ترکیه به درگیری مسلحانه را از نزدیک تعقیب کرد. اما امروزه، معضل امنیتی گروه‌های تروریستی پ.ک.ک. به‌حدی زیاد شده که قدرت اقتصادی آنها ناشی از ترانزیت مواد مخدر، به‌شکل قابل‌توجهی توسعه یافته و مشکلات امنیتی زیادی را برای ایران ایجاد کرده است. برآوردهای ترکیه و ایران که پ.ک.ک. و شاخه‌های نظامی آن را مهم‌ترین تهدید امنیتی علیه تمامیت ارضی خود معرفی کرده‌اند، در سال ۲۰۱۶ که برای مؤسسات و سازمان‌های مدیریت و

1. Transnational and international criminal organizations

نظارت اروپا در حوزه مواد مخدر و اعتیاد به مواد مخدر منتشر شد، درآمد سالانه آنها از قاچاق مواد مخدر (شیشه، هروئین، قرص‌های روان‌گردان و انواع آنها، حشیش، ماری‌جوانا)، را ۱/۵ میلیارد دلار تخمین زده است. این آمار، نشان‌دهنده اراده و استراتژی این گروه تروریستی به منظور توسعه میدان مانور خود در چهار کشوری است که دارای جمعیت قابل توجهی از کُردزبانان می‌باشند. بعد از توسعه فعالیت این گروه که ناشی از تجارت یادشده است، گروه تروریستی پژاک، از سال ۸۸ تاکنون، قدرت نظامی زیادی را تصاحب کرده و پاسگاه‌های مرزی جمهوری اسلامی ایران را مورد حجوم حملات خود قرار داده است (Altuntas, 2022, p. 8-15). لذا، با افزایش سودآوری‌های خود در نتیجه ترانزیت مواد مخدر و نیز توسعه تحرکات خود در منطقه در مقابله با داعش، و فشار بر نیروهای امنیتی جمهوری اسلامی ایران که تهدیدهای امنیتی پژاک را به شکل جدی رصد کرده بودند؛ در سال ۲۰۱۸ تا ۲۰۱۹ خرید تسلیحاتی خود را به منظور تقویت شاخه‌های خود در کشورهایی نظیر سوریه و ایران (پژاک و ی پ گ)، ۷۱۵ میلیون دلار افزایش داده است. این مسئله باعث شده است که هم میزان خرید و تأمین تسلیحات نظامی پ.ک.ک. از این کشورها توسعه یابد (تسلیحات از طریق شاخه سوری و ایرانی یعنی پژاک به دست پ.ک.ک. می‌رسند) و هم با توجه به مدرن شدن تسلیحات و افزایش نیروهای جذب شده توسط گروه مذکور و زیرشاخه‌های آن، به منظور تأمین موارد مورد نظر، اقدام به ترانزیت مواد مخدر بیشتری نسبت به ادوار گذشته بکنند (Günierigök, 2020, p. 2-5). ازجمله مهم‌ترین تهدیدهای امنیتی در این حوزه که پ.ک.ک. توسط گروه و یا شاخه ایرانی خود یعنی پژاک انجام داده است، عبارتند از:

۱-۱-۴. عضوگیری در ایران

گروه تروریستی پ.ک.ک. و شاخه ایرانی آن یعنی پژاک، برای اینکه بتواند عضوگیری خود را سریع‌تر انجام دهد، به منابع مالی قابل توجهی نیاز دارد که زندگی کردن در بطن این گروه تروریستی را در سطح و انتظار مردم کُردزبان و حتی اقوام دیگر ایران نشان دهد. در زمان شروع بحران‌های اخیر خاورمیانه، که اوج نیروگیری گروه مذکور بود، حجم و میزان ترانزیت مواد مخدر را به گونه‌ای بالا برد که به گفته مقامات امنیتی جمهوری اسلامی ایران بیش از ۸۰٪ از مواد مخدر کشورهای اروپایی را این گروه تروریستی، به ویژه تحت هدایت شخصی به نام عبدالرحمان حاج احمدی، با وعده زندگی در اروپا و درآمدهای قابل توجه، اقدام به جذب نیروهای جوان می‌کند. درآمدهای کلان حاصل از فعالیت‌هایی مانند قاچاق، امکان توسعه چشمگیر تسلط این گروه بر رسانه‌ها و شبکه‌های تبلیغاتی را فراهم ساخته است. آنها از این طریق، به جذب و سازماندهی نیروهای جوان ادامه می‌دهند. سپس،

با تأمین هزینه‌های زندگی، خوراک، پوشاک و همچنین برگزاری دوره‌های آموزشی ویژه، درصدد ایجاد و تقویت وفاداری در این افراد برمی‌آیند (Hazelton, 2021, p. 2-9). البته، شایان ذکر است که جوانان کُردزبان مناطق مرزی، به دلایل بیکاری و فقر، وعده‌های واهی و دروغین این گروه تروریستی (پژاک) را باور کرده و بسیاری از آنها از همان ابتدای جوانی و نوجوانی به این گروه می‌پیوندند و فعالیت‌های خود را بعد از آموزش در کوه‌های قندیل آغاز می‌کنند. از آنجاکه عضوگیری پژاک تحت تأثیر رهبران و سیاستمداران حزب کارگر قرار دارد، در محیط‌های آموزشی و دانشگاهی بیش از هر مکان دیگر انجام می‌گیرد و نیروهای جوان و تحصیلکرده را با استفاده از منابع مالی ناشی از تجارت و ترانزیت مواد مخدر به خود جذب کرده و این روند نیز در ایران ادامه دارد.

۲-۱-۴. آدم‌ربایی در ایران

حزب کارگر (پ.ک.ک.) و شاخه‌های آن از جمله پژاک، با اِشرافیت اطلاعاتی و امنیتی ترکیه و جمهوری اسلامی ایران، در یک بن‌بست سیاسی و امنیتی در منطقه قرار دارند که ماهیت خارجی آنها را با مشکلات جدی کرده است؛ به همین منظور، طبیعی به نظر می‌رسد که این گروه تروریستی درصدد باشد که از این فضا فاصله بگیرد و ماهیت خود را احیاء کند. آنچه تا به امروز این گروه تروریستی در مرزهای جمهوری اسلامی ایران انجام داده است، استفاده از قاچاق مواد مخدر و درآمد ناشی از این فعالیت به منظور توسعه فعالیت و تقویت جایگاه خود در ایران است. به همین منظور، نیاز مبرمی به جذب فیزیکی مخالفین خود در اصناف متعدد و استخدام متخصصین در رشته‌های مختلف برای رسیدن به این راهبرد سیاسی و امنیتی دارد. طبیعی به نظر می‌رسد که درحالت عادی، یک شخص تحصیلکرده بنابر میل باطنی و فردی خود نیاز و اراده‌ای برای پیوستن به این گروه تروریستی یا هر گروه تروریستی دیگر ندارد؛ لذا، تنها مسیر عملی کردن این راهبرد، آدم‌ربایی و در اختیار داشتن این نیروها به هر قیمت و سیاستی می‌باشد. به همین منظور و برای توسعه فعالیت‌های رسانه‌ای خود، مهندسین مخابرات و رسانه، مورد شناسایی این گروه قرار گرفته‌اند و با عملیات‌های ربایش با این گروه همکاری می‌کنند. براساس آماری که سازمان‌های امنیتی در ترکیه و ایران ارائه داده‌اند، از سال ۲۰۱۶ تا سال ۲۰۲۳ بیش از ۲۳۰ نفر غیرنظامی در این کشور، مورد عملیات‌های آدم‌ربایی پژاک و پ.ک.ک. قرار گرفته‌اند که بیشتر این افراد در کمپ‌های این گروه تروریستی یا به مواد افیونی معتاد شده‌اند یا با استفاده از این راهبرد خشونت‌آمیز مجبور به فعالیت در ابعاد گوناگون برای این گروه هستند. این عملیات آدم‌ربایی می‌تواند به افزایش خشونت و بی‌ثباتی اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در بین شهرهای مرزی ایران منجر شود، و با استفاده از سیاست رعب و وحشت، خانواده قربانیان یادشده برای حفظ جان خود و اعضای ربوده‌شده خانواده، نتوانند اقدامی انجام دهند

(Verma & Ali, 2023, p. 45-50).

۳-۱-۴. عملیات تروریستی در خاک ایران

درگیری ایران و حزب حیات آزاد کردستان وابسته به پ.ک.ک. یا جنگ جمهوری اسلامی ایران و حزب حیات آزاد کردستان، یک درگیری مسلحانه بین نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران و یگان‌های شرق کردستان و یگان‌های مدافع زن، شاخه‌های مسلح حزب حیات آزاد کردستان (پژاک) بوده که از سال ۲۰۰۴ آغاز شده است. این درگیری‌ها با حملاتی در استان کردستان ایران و دیگر مناطق کردنشین یا وابسته به حزب کارگران کردستان در ترکیه آغاز شد. پس از یک درگیری گسترده در تابستان سال ۲۰۱۱، که با ادعای پیروزی جمهوری اسلامی ایران و انحلال گروه «حزب حیات آزاد کردستان» همراه بود، دو طرف از تاریخ ۲۹ سپتامبر ۲۰۱۱ با برقراری آتش‌بس، کلیه عملیات‌های مسلحانه متقابل را متوقف کردند. از آن زمان، چند حادثه خشونت‌بار، از جمله حوادث بانه در دسامبر ۲۰۱۱ و برخورد دیگری در آوریل ۲۰۱۲ رخ داده است. در سال ۲۰۱۳، درگیری تازه‌ای، از جمله درگیری‌ها در ماه مه ۲۰۱۳، نبرد اوت در منطقه مرزی سردشت و حوادث بیشتری در ماه اکتبر رخ داد (Enders, 2022, p. 3-9). البته با فروکش کردن بحران تروریستی داعش و امثال آن و تجارت مواد مخدر توسط این گروه تروریستی، پ.ک.ک. از قدرت اقتصادی قابل توجه و بلامنازعه‌ای ناشی از تجارت مواد مخدر برخوردار شده است که باعث تقویت نظامی و اقتصادی این گروه و شاخه‌های نظامی فعال آن در ایران از جمله پژاک شد. بعد از این، به‌وسیله منابع مالی قابل توجهی که در اختیار گروه یادشده قرار گرفت، با سرعت بیشتری، هم از نظر کمی و هم از نظر کیفی، خود را تجهیز کرده و تنش‌های خود را با کشورهای همجوار از نظر جغرافیایی توسعه داد (Altuntas, 2022, p. 5-11). در ادوار گذشته، این موضوع اگرچه وجود داشته، اما از شدت و گستردگی کنونی برخوردار نبوده است؛ اما آنچه باعث می‌شود تحرکات این گروه تروریستی به دو بخش مجزا تقسیم شود، قدرت‌گیری اقتصادی و نیروهای انسانی، همچنین میزان خسارت‌های ناشی از فعالیت گروه یادشده می‌باشد (Gundogmus, 2022, p. 3-4). تروریسم خطاب کردن این گروه به این دلیل است که پ.ک.ک. به نیروهای خود دستور حمله به مراکز شهری در جنوب شرقی ترکیه داده و همچنین، برای گروه‌های انشعاب‌یافته از خود نظیر پژاک، فرمان ناامن کردن مرزهای کشورهای یادشده را صادر کرد؛ که در نتیجه این درگیری‌ها توانست هم به زیرساخت‌های اقتصادی و هم به نیروی نظامی این دو کشور ضربه قابل توجهی وارد کند (Haner & et al., 2022, p. 5-9). در مقابل آن، جمهوری اسلامی ایران نیز به‌منظور مدیریت و کاهش مشکلات امنیتی و سیاسی که این گروه برای ایران داشته است، به

مقامات اربیل و حتی دولت مرکزی عراق اعلام کرد که کنترل مناطق مرزی خود را به تهران در دست داشته باشند و اجازه فعالیت پ.ک.ک. و شاخه‌های نظامی آن در ایران را ندهند. تهران، مراکز نظامی و امنیتی این گروه را با راکت و موشک مورد هدف قرار داد و اعلام کرد که اگر دولت مرکزی و اربیل نتوانند در مقابل این گروه تروریستی اقدامات لازم را انجام دهند، به صورت مستقیم، خود وارد عمل می‌شود.

۴-۱-۴. توسعه اعتراضات خیابانی در ایران

در سال ۱۴۰۱ که در خیابان‌های ایران، اغتشاشات خیابانی توسعه قابل توجهی پیدا کرد؛ پ.ک.ک. به وسیله نیروهای داخلی خود از جمله زنان (کژار) و اعضای پژاک، تلاش مضاعفی به منظور افزایش اعتراضات در سراسر مناطق کردنشین از خود نشان داد. این مسئله باعث شد که پ.ک.ک. و رسانه‌های مربوط و حامی آن نیز اعتراضات خیابانی ایران را وارونه نشان داده و اذهان عمومی مناطق کردنشین خاورمیانه را علیه جمهوری اسلامی ایران منحرف کنند. همین موضوع موجب شد که نیروهای امنیتی ایران، واکنش درخور توجهی از خود نشان دهند تا اعتراضات به سمت جنگ داخلی که نیروهای تجزیه طلب در صدد عملی کردن آن بودند، سوق پیدا نکنند. بنابراین، با رصد اطلاعاتی و امنیتی خود، افرادی که از طرف پ.ک.ک. و پژاک در نقش لیدر مشغول فعالیت در خیابان‌های ایران بودند را دستگیر کرده و ماهیت آنها را برملاء ساختند.^۱ دیدگاه پ.ک.ک. و شاخه ایرانی آن در ایران، بنابر سخنان سیامند معینی، در اعتراضات به سستی سوق پیدا کرد که کردهای منطقه باید اتحاد داشته باشند و نیروهای مسلح خود را وارد میدان کنند. او در این مورد تصریح کرد: «این قیام را می‌توان انقلابی به رهبری زنان دانست که ساختار جمهوری اسلامی را تا عمیق‌ترین لایه‌هایش به لرزه درآورده و تأثیری ماندگار در تاریخ بر جای خواهد گذاشت». رئیس مشترک پژاک همچنین با ارسال پیام همبستگی به مردم بلوچ در ایران گفت که مردم و جنبش کرد تا آخر با آنها بوده و مبارزه کردها انتقام بلوچ‌هایی را که در جریان این اعتراضات کشته شدند، خواهد گرفت» (Sajadi, 2023, p. 3-6). در ادامه نیز بیان کرد که «اعتراض شما آغاز یک رنسانس است که کل منطقه را تحت تأثیر قرار خواهد داد. معینی خطاب به زنان معترض که نقش رهبری را در این قیام داشتند، گفت: شعار شما «ژن، ژیان، آزادی» (زن، زندگی، آزادی) نه تنها به شعار یک جنبش فمینیستی بلکه یک جنبش آزادی تبدیل شده است». رئیس مشترک پژاک، از کردهای سراسر مناطق کردستان خواست تا با همکاری متقابل و پشتیبانی از اعتراضات، بستری برای ورود نیروهای این

1. <https://www.alef.ir/news/4031026121.html>

حزب و درگیری مسلحانه در مناطق کردنشین فراهم آورند. وی تأکید کرد که پیش از هر اقدامی، مردم باید خود اقدام به قیام مسلحانه نمایند و هزینه‌های تسلیحاتی آنان بر عهده این گروه خواهد بود. پ.ک.ک. در بهیوبه این اعتراضات بود که درصدد برآمد حلقه اتصال خود را به بهانه اغتشاشات و ناآرامی‌های به وجود آمده، با مردم بلوچستان ایجاد کند و به کارتل‌های قاچاق مواد مخدر، هم در سیستان و هم در افغانستان و پاکستان متصل شود و با آنها همکاری داشته باشد (Sajadi, 2023, p. 3-6).

۵-۱-۴. ایجاد معضلات اقتصادی آن در ایران

معضلات اقتصادی پ.ک.ک. و شاخه نظامی آن در ایران به دو شکل قابل بررسی است. اولاً، مشکلات اقتصادی و فقری که در مناطق کردنشین وجود دارند، باعث شده که این گروه به وسیله ترانزیت مواد مخدر درآمد قابل توجهی برای خود داشته باشند و جوانانی که آرزوی زندگی خوب در مناطق کردنشین دارند را به خود جذب کنند. این مسئله باعث شده است که مشکلات اقتصادی، دست‌مایه و بهانه‌ای برای این گروه تروریستی باشد و از آن طریق بتوانند عضوگیری کنند. در دومین مورد، مناطق کردنشین نسبت به سایر استان‌های ایران، صنعت ضعیف‌تری دارند؛ چراکه اقدامات ضدامنیتی که گروه تروریستی پژاک و پ.ک.ک. در این مناطق انجام داده‌اند، امنیت صنایع را با خطرات جدی مواجه می‌کند؛ این وضعیت مانعی جدی ایجاد می‌کند تا هیچ‌گونه سرمایه‌گذاری، اعم از خصوصی یا دولتی نتواند به شکل گسترده، صنعت را در این مسیر هدایت کند. پژاک در مناطق کردنشین ایران بمب‌گذاری‌ها، کمین‌های ضد نیروی نظامی، درگیری مسلحانه در این استان‌های مرزی را تحت تأثیر اندیشه پ.ک.ک. و شخص اوجلان انجام داده است و این موضوع باعث می‌شود که امنیت این استان‌ها برای سرمایه‌گذاری کلان در راستای صنعتی شدن و کنترل تورم و فقر با کندی پیش برود (Palmer, 2016, p. 5-12). پ.ک.ک. در ترکیه و سوریه و پژاک در مناطق مرزی ایران، برای حفظ موقعیت و تثبیت قلمرو خود باید یک راهروی تجاری برای آزادی روند و تسریع قاچاق مواد مخدر^۱ ایجاد کنند؛ تا از این طریق، اقتصاد پروتکتی به منظور رسیدن به اهداف یادشده داشته باشد؛ زیرا پ.ک.ک. به عنوان هسته مرکزی، منشأ تشکیل و الهام‌بخش گروه‌هایی نظیر «حزب اتحاد دموکراتیک» در سوریه و «پژاک» در ایران بوده و در اهداف و راهبردهای منطقه‌ای با آن‌ها اشتراکات گسترده‌ای دارد. گسترش قلمروی کردهای سوریه به دریای مدیترانه^۲ می‌تواند هر دو هدف

1. Trade corridor for freedom of movement and acceleration of drug trafficking

2. Mediterranean sea

ایجاد تسهیلاتی برای استقلال کردستان ترکیه^۱ و ایران، همچنین، همگرایی^۲ وسیع تر با زیرشاخه‌های خود در ایران را فراهم کند. این اقدامات و اهداف جز تثبیت موقعیت منطقه‌ای خود از طریق ترانزیت مواد مخدر^۳ و درآمد ناشی از آن و نیز تقویت ارتش خود، میسر نخواهد شد و این مسئله توسط تکنسین‌های این حزب مورد تأکید و بررسی قرار گرفته و تلاش دارند آن را محقق کنند (Wimmen, 2017, p. 1-3). در این راستا بسیاری از نیروهای نظامی و امنیتی، همچنین سرمایه‌گذارهای اقتصادی، مورد هجوم حمله نظامی پژاک در ایران قرار گرفته‌اند؛ تا از این طریق بتوانند مسیرهای ترانزیت مواد مخدر از طریق خاک ایران را تسریع نمایند. لذا، طبیعی به نظر می‌رسد که در این زمان، ممکن است مشکلات امنیتی و سیاسی قابل توجهی برای جمهوری اسلامی ایران ایجاد شود و منجر به تقویت گفتمان امنیتی‌سازی کردستان و استان‌های مرزی شود. در فرآیند تخصیص بودجه، تأکید اصلی بیش از آنکه بر چالش‌های اقتصادی مانند تورم، بیکاری و فقر در این استان‌ها باشد، بر مقابله با مشکلات امنیتی ناشی از فعالیت‌های گروه‌های پ.ک.ک. و پژاک معطوف شده است. (Çevik, 2022, p. 5-18).

۶-۱-۴. ایجاد معضلات زیست محیطی در ایران

مشکلات زیست محیطی ناشی از فعالیت هرگونه گروه تروریستی، امروزه به مهم‌ترین مأموریت‌هایی تبدیل شده که رئیس سازمان ملل متحد تأکیدهای همه‌جانبه بر آن داشته است. به این منظور که باید همه کشورهای عرصه نظام بین‌الملل برای ساقط کردن ریشه این معضل امنیتی و محیطی، اقدامات همه‌جانبه‌ای در قالب ایجاد همگرایی‌های سیاسی انجام دهند. گروه تروریستی پ.ک.ک. با توجه به اینکه سابقه زیادی در عرصه فعالیت‌های تروریستی در غرب آسیا داشته و دارد، از این موضوع مستثنی نمی‌باشد و مشکلات زیست محیطی زیادی را برای کشورهای ترکیه، ایران و عراق ایجاد کرده است. زمانی که این گروه تروریستی، اقدام به فعالیت‌های نظامی می‌کند؛ هم از نظر مواد غذایی و هم از نظر مشکلات دارویی، معضل جدی برای مردم آن کشور و منطقه ایجاد می‌کند. در این راستا موسی فکی ماهامات، رئیس کمیسیون اتحادیه آفریقا، تأکید کرد که «تشدید وضعیت آب و هوایی با خشکسالی نیز به دلیل کمبود منابع طبیعی، تنش‌های جهانی را تشدید می‌کند»؛ همان‌طور که داده‌های مربوط به ساحل و حوضه دریاچه چاد نشان می‌دهد (Osterlund, 2022, p. 2-7). انفجار جمعیت و کمیابی منابع ناشی از آن، بستر مناسبی را برای

1. Facilitate the independence of Turkish Kurdistan
2. Convergence
3. Drug transit

بازیگران غیردولتی، ازجمله گروه‌های تروریستی فراهم می‌آورد تا هزاران جوان را جذب و تحت آموزش‌های ایدئولوژیک و نظامی خود قرار دهند. پ.ک.ک. از این اصل به‌خوبی استفاده کرده و نیروهای قابل توجهی را از کشورهای خاورمیانه، با دادن وعده‌های دروغین به خود جذب کرده است. در ایران به عنوان کشوری چهارفصل، مناطق و استان‌های مرزی با چالش‌های زیست‌محیطی و آلودگی هوای قابل توجهی مواجه هستند. این شرایط، همراه با درآمدهای کلان حاصل از ترانزیت مواد مخدر برای گروه‌هایی مانند پژاک و پ.ک.ک. در این مناطق، می‌تواند عاملی برای جذب جوانان و ساکنان محلی به سوی این گروه‌ها باشد (Briefing, 2022, p. 2-13).

۷-۱-۴. توسعه بزهکاری در استان‌های مرزی ایران

گروه تروریستی پژاک انشعابی از پ.ک.ک.، تحت تأثیر اندیشه‌های کمونیستی اوجلان قرار دارد. این گروه تروریستی تلاش دارد که ماهیت حکومت اسلامی ایران را در مناطق کردنشین ایران با مشکل مشروعیت سیاسی و مذهبی مواجه کند. به همین منظور است که برای رسیدن به این هدف باید اقدامات لازم را انجام دهد؛ تا هم مشروعیت خود را در استان‌های مرزی تقویت کند و هم بتواند روند توسعه‌طلبی خود را برای استقلال این منطقه افزایش دهد. البته شایان ذکر است که برای رسیدن به این هدف و عملی کردن سیاست‌های یادشده نیاز دارد که منابع مالی قدرتمندی در اختیار داشته باشد و هیچ مسئله‌ای به‌اندازه ترانزیت مواد مخدر نمی‌تواند در ایران به گروه تروریستی پژاک و یا پ.ک.ک. کمک کند. اقداماتی که باعث ایجاد بزهکاری اجتماعی گروه تروریستی یادشده در استان‌های مرزی و کردزبان انجام می‌دهند، عبارتند از:

۸-۱-۴. آموزش افراد از دوران کودکی

گروه تروریستی پ.ک.ک. و پژاک، سیستم آموزشی جمهوری اسلامی ایران را مخالف با اندیشه‌های مارکسیستی و کمونیستی خود قلمداد می‌کنند و لذا، درصدد هستند برای تقویت اندیشه خود، افراد متعددی را از همان بدو کودکی مورد تعلیم و آموزش خود قرار دهند. به‌منظور عملی کردن این مسئله، معلمین جوان را ترور و مدارس را در مناطق کردنشین ازجمله مهاباد و بدره ایلام و شیروان به آتش کشیدند. این موضوع باعث می‌شود که گروه تروریستی یادشده به‌راحتی از مردم و کودکان بی‌سواد سوءاستفاده همه‌جانبه کرده و آنها را به عضویت خود داشته باشد (Günerigök, 2020, p. 3-11).

۹-۱-۴. ایجاد کمپ کوهستانی

گروه تروریستی پژاک و پ.ک.ک. در ایران و ترکیه بعد از اینکه مخالفین خود را در بین مردم

کرد شناسایی کردند، کودکان و فرزندان آنها را برخلاف میل باطنی والدین به کوهستان می‌برند و آنها را تحت آموزش‌های ایدئولوژیکی خود قرار می‌دهند، تا برای نسل‌های بعدی، نیروی کافی و مجزا داشته باشند. براساس آمارهایی که سازمان حقوق بشر در سال ۲۰۲۱ تا به امروز در اختیار عموم قرار داده است، ۱۵۶۷ کودک را در ترکیه و ایران به خدمت گرفته و آنها را که با این گروه مخالفت می‌کنند، زندانی کرده‌اند. لذا، تعداد زندانیان کودک در مقرهای این گروه تروریستی، براساس آمارهای گوترش ۲۲۱ نفر می‌باشند (Osterlund, 2022, p. 2-7). آنچه این گروه تروریستی برای افزایش تعداد افراد موجود در کمپ‌های کوهستانی مورد توجه قرار داده است، شعار کُردستیز بودن دول منطقه از جمله ایران و ترکیه است. این گروه تروریستی تلاش دارد که زبان کردی را بهانه قرار دهد و با استفاده از منابع مالی ناشی از تجارت مواد مخدر، معلمین کردزبان را -بنابر خواسته خود و یا تهدید و ربودن- به کمپ‌های کوهستانی ببرد و نیروهای خود را آموزش دهد و اندیشه ملی‌گرایی و استقلال‌طلبی در مرزهای ایران و ترکیه را تقویت کند (Kemal Topal, 2024, p. 3-7). کمپ‌های کوهستانی در مرزهای جمهوری اسلامی ایران، باعث می‌شود که قدرت مانور گروه تروریستی پ.ک.ک. و پژاک، افزایش چشمگیری داشته باشد. از طریق این کمپ‌های کوهستانی، قدرت تأثیرگذاری و جذب نیرو در استان‌های مرزی را تا به امروز افزایش داده و توانسته‌اند مشروعیت سیاسی و ایدئولوژیکی خود را به نسبت سالیان گذشته افزایش دهند. بنابر اندیشه عبدالله اوجلان و عبدالرحمان حاج احمدی -فرمانده شاخه ایران- وجود کمپ‌ها باعث می‌شود سیستم آموزشی کشورهایی که به‌زعم آنها کردها را مورد اجحاف قرار داده‌اند، حذف شود و فرزندان خود را بنابر سیستم آموزشی و ایدئولوژیکی خود تربیت کرده و آموزش دهند (Guibet Lafaye, 2022, p. 101-105).

۱۰-۱-۴. تضعیف شأن و منزلت زنان

زنان در اندیشه کمونیستی اوجلان به‌عنوان یک ابزار و اهرم مورد استفاده قرار می‌گیرند. به‌عبارتی، نیروهای پژاک از زنان برای استفاده جنسی و اقدامات نظامی و امنیتی در استان‌های مرزی استفاده می‌کنند. در این مدل از ایدئولوژی، زن از جایگاه بسیار ضعیف شده‌ای برخوردار است که باعث می‌شود اساس خانواده از هم بپاشد و مهر و محبت مادری در بین زنانی که در این گروه‌ها فعالیت دارند، از بین برود و انسان‌هایی برای نسل بعد تولید کنند که فقط به اهداف فکری و ایدئولوژیکی فکر کنند، نه تقویت پایگاه و جایگاه خانواده. به این معنا، زنانی که به این حزب تروریستی از کردستان ایران و یا حتی سایر مناطق کردنشین در خاورمیانه جذب می‌شوند، نباید عاطفه و احساس مادرانه داشته باشند (Khodary & Mohsen, 2023, p. 50-55)؛ چراکه رسیدن به منافع حزبی و یا

ایدئولوژی برای زنان، باید بیش از خانواده مورد تأکید و توجه قرار گیرد. بنابر اساسنامه این حزب تروریستی، داشتن رابطه عاطفی و یا فرزندان وابسته به خانواده باعث می‌شود نیروهای این گروه برای انجام مأموریت‌های تروریستی دچار عدم تمرکز شوند و به عبارتی، وظایف خود را به نحو احسن انجام ندهند.

۱۱-۴. تقویت نافرمانی اجتماعی در استان‌های مرزی ایران

پژاک و پ.ک.ک. تحت تأثیر اندیشه کمونیستی عبدالله اوجلان قرار دارند و هر نهاد دولتی و سیاسی را مخالف سبک فکری و ایدئولوژی خود می‌دانند. به همین منظور، دولت متبوع خود و حتی شاخه‌های انشعاب‌یافته از این گروه تروریستی نیز این روند را به سبک بخش فرماندهی خود ادامه داده‌اند و دولت‌های متبوع خود را انکار کرده‌اند. هنگامی که یک گروه یا فرد، مشروعیت و حاکمیت دولت متبوع خود را به طور کلی انکار کند، در عمل، قانون اساسی و نظام حقوقی آن کشور را نیز نادیده انگاشته و به هنجارشکنی و نقض قوانین جاری مبادرت می‌ورزد (Cevik, 2022, p. 9-13).

۵. نتیجه‌گیری

تحلیل حاضر نشان می‌دهد که پدیده ناکوتروریسم گروه پ.ک.ک. و شاخه‌های آن نظیر پژاک، صرفاً یک چالش امنیتی گذرا نبوده، بلکه تهدیدی ساختاری، پایدار و چندوجهی علیه جمهوری اسلامی ایران است. این گروه با تلفیق استراتژیک درآمدهای کلان حاصل از قاچاق مواد مخدر با فعالیت‌های خشونت‌بار تروریستی، توانسته است ابعاد نظامی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی امنیت ملی ایران را در مناطق مرزی غرب به‌طور همزمان هدف قرار دهد. این رویکرد ترکیبی، پیچیدگی و ماندگاری قابل توجهی به تهدیدات مذکور بخشیده است. پیامدهای این تهدید در سطوح مختلف متجلی شده است: در سطح امنیت سخت، به درگیری‌های مرزی و ترور منجر شده؛ در سطح اقتصادی، بسترهای توسعه را از طریق تخریب زیرساخت‌ها و گسترش اقتصاد غیررسمی مخرب تضعیف کرده است؛ در عرصه سیاسی، با تحریک گرایش‌های تجزیه‌طلبانه، تمامیت ارضی را به چالش کشیده؛ و در بعد اجتماعی، با سوءاستفاده از شکاف‌های محلی و ترویج ناامنی، انسجام ملی را تهدید می‌کند. این ابعاد در هم تنیده، رویارویی با آن را دشوار ساخته است.

بر اساس چارچوب تحلیلی مکتب کپنهاگ، مواجهه مؤثر با این تهدید، مستلزم عبور از پارادایم سنتی امنیت‌محوری صرفاً نظامی است. یافته‌های پژوهش بر ضرورت اتخاذ یک «راهبرد جامع امنیتی» تأکید می‌کند که پاسخ‌های همزمان و هماهنگ در حوزه‌های اقتصادی (توسعه پایدار مرزی، مقابله با اقتصاد قاچاق)، امنیتی (کنترل هوشمند مرزها، عملیات‌های هدفمند)، سیاسی (دیالوگ

درون‌سرزمینی، تقویت مشارکت محلی) و اجتماعی (ارتقای تاب‌آوری اجتماعی، مقابله با نفوذ تبلیغاتی) را یکپارچه سازد.

در نهایت، مقابله ریشه‌ای با ناکوتروریسم پ.ک.ک/پژاک، در گرو تدوین و پیاده‌سازی یک راهبرد فراملی و فرامرزی است. این راهبرد باید مبتنی بر «همکاری‌های راهبردی منطقه‌ای» با کشورهای همجوار مانند ترکیه و عراق، و نیز هماهنگی با نهادهای بین‌المللی مرتبط باشد. تنها از طریق چنین رویکردی یکپارچه، چندسطحی و مشارکت‌محور می‌توان چرخه تأمین مالی تروریسم را قطع کرد، پایگاه اجتماعی آن را تحلیل برد و در بلندمدت، امنیتی پایدار و مبتنی بر توسعه متوازن را در مرزهای غربی ایران تأمین نمود. این امر نه تنها یک ضرورت امنیتی، بلکه پیش‌نیازی اساسی برای ثبات و رفاه در کل منطقه غرب آسیا محسوب می‌شود.

منابع

- بوزان، باری؛ ویور، اولی (۱۳۸۸). *مناطق و قدرت‌ها*. ترجمه: رحمان قهرمان‌پور. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- بوزان، باری (۱۳۷۸). *مناطق و قدرت‌ها: ساختار امنیت بین‌المللی*. ترجمه رحمان قهرمان‌پور. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- سازمند؛ بهاره، جوکار، مهدی (۱۳۹۵). مجموعه امنیتی منطقه‌ای، پوشش‌ها و الگوهای روابط کشورهای حوزه خلیج فارس. ژئوپلیتیک، ۱۲(۲)، ص ۱۷۷-۱۵۱.
- طاهری، ابوالقاسم؛ سیفی، عبدالمجید (۱۳۹۳). امنیت انرژی و نظریه مجموعه امنیتی منطقه‌ای. *سیاست‌پژوهی جهان اسلام*، ۱۱(۱)، ص ۱۲۹-۱۵۱.
- عبداله‌خانی، علی (۱۳۸۹). *نظریه‌های امنیت*. تهران: انتشارات ابرار معاصر.
- قیصری، نوراله (۱۳۹۳). مکاتب امنیتی؛ نقدهای موجود و ضرورت طرح نگرش نوین. *آفاق امنیت*، ۷(۲۲)، ص ۵۶-۲۷.
- Altuntash, A. (2022). Sweden's Left Party leader chides MPs for posing with PKK terror group's symbol. URL= <https://www.aa.com.tr/en/europe/swedens-left-party-leader-chides-mps-for-posing-with-pkk-terror-groups-symbol/2660053>
- Buzan, B. & Waver, O. (1997). Slippery? Contradictory? Sociologically Untenable? The Copenhagen School Replies. *Review of International Studies*, 23(2), p. 241-250.
- Buzan, B. (2000). *The Logic of Regional Security in the Post-Cold War World*. Macmillan Press.
- Çevik, S. (2022). The EU and NATO have to counter Turkey's accusations regarding Sweden and Finland. *SWP Comment*. Stiftung Wissenschaft und Politik. URL= <https://www.swp-berlin.org/en/publication/the-eu-and-nato-have-to-counter-turkeys-accusations-regarding-sweden-and-finland>
- Davis, L., Johnson, P., Smith, R. & Miller, K. (2012). *Climate Adaptation and Risk Assessment in Coastal Cities*. Environmental Studies Press.
- Enders, D. (2022, November 7). Iran-Kurdish Rebel Ceasefire Holds Amid Skepticism. *Pulitzer Center*. URL= <https://pulitzercenter.org/stories/iran-kurdish-rebel-ceasefire-holds-amid-skepticism>
- Farooq, S.A., Khan, M.Y. & Hussain, A. (2017). Opium Trade and the Spread of HIV in the Golden Crescent. *Journal of Epidemiology and Global Health*, 7(3), P. 213-218. <https://doi.org/10.1016/j.jegh.2017.05.001>
- Guibet Lafaye, C. (2022). The PKK, a party of women. The constitution of feminism as a political subject between "fighting virilism" and "martial feminism". *Participations*, 25(1), P. 97-120. <https://doi.org/10.3917/psud.056.0097>
- Gundogmus, Y.N. (2022, May 10). Turkish intelligence 'neutralizes' senior PKK terrorist in northern Iraq. *Anadolu Agency*. URL= <https://www.aa.com.tr/en/turkiye/turkish-intelligence-neutralizes-senior-pkk-terrorist-in-northern-iraq/2647626>

- Günerigök, S. (2020, June 10). US fails to account for \$715M in weapons for YPG/PKK: Military did not properly account for, properly store weapons, equipment for vetted Syrian partners. *Anadolu Agency*. URL= <https://www.aa.com.tr/en/americas/us-fails-to-account-for-715m-in-weapons-for-ypg-pkk/1740082>
- Haner, M., Sloan, M.M. & Cullen, F.T. (2022). Women and the PKK: Ideology, Gender, and Terrorism. *International Criminal Justice Review*, 30(3), p. 305-325.
<https://doi.org/10.1177/1057567719826632>
- Hazelton, J.L. (2021). The 'Hearts and Minds' of Reconstruction: The Effect of Aid on Insurgent Violence in the Middle East. *Journal of Global Security Studies*, 6(3), p. 1–20.
- James, B. (2018). How to Stop the War Between Turkey and the Syrian Kurds. *Foreign Policy*. URL= <https://foreignpolicy.com/2018/01/25/how-to-stop-the-war-between-turkey-and-the-syrian-kurds/>
- Kemal Topal, M. (2024). *Women Fighters in the Kurdish National Movement: Transforming Gender Politics and the PKK*. Roskilde University. URL= <https://forskning.ruc.dk/en/publications/women-fighters-in-the-kurdish-national-movement-transforming-gend>
- Khodary, Y., & Mohsen, N. (2023). The Kurdish Women in Turkey: Agency in the Face of Oppression. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 45(2), p. 55-78.
- Osterlund, P. (2022). *Global Climate Highlights 2022: Extreme Weather and Socioeconomic Impacts* (pp. 2–7). World Meteorological Organization.
- Palmer, A. (2016, July 20). Examining Extremism: Kurdistan Workers' Party (PKK). *Center for Strategic and International Studies (CSIS)*. URL= <https://www.csis.org/blogs/examining-extremism/examining-extremism-kurdistan-workers-party-pkk>
- Sajadi, H. (2023). Iranian Women's Movement: Political Opportunities and New Forces. *Journal of International Women's Studies*, 25(2), p. 120–135.
- United Nations. (2022, December 9). *People, Countries Impacted by Climate Change Also Vulnerable to Terrorist Recruitment, Violence, Speakers Tell Security Council in Open Debate* (Security Council Briefing SC/14728). United Nations. URL= <https://press.un.org/en/2021/sc14728.doc.htm>
- Verma, R. & Ali, S. (2023). How the Islamic State Rivalry Pushes the Taliban to Extremes. *Journal of Political and Security Studies*, 30(4), p. 1–18.
- Wimmen, H. (2017). *The Kurdish Question: Conflict, Autonomy and Future Prospects*. Human Rights Watch.